

комерційного інституту (ККІ) та бібліотек навчально-допоміжних підрозділів (кабінетів). На сьогодні обсяг цієї колекції становить більше 20 тис. од. зб.

Постановка проблеми. Відсутність фундаментального й об'єктивного дослідження історії бібліотеки ККІ та бібліотек навчально-допоміжних підрозділів (кабінетів), як найбільш повного зібрання літератури й інших документів з питань місцевої промисловості, економіки й міжнародної торгівлі, надихає нас сьогодні звернутися до віх минулого країни й заповнити цю історичну лакуну, повернути науці втрачені сторінки періоду зародження й життєдіяльності першого приватного ВНЗ України, віддати належне М. В. Довнар-Запольському – фундаторові ККІ, а також ученим, професорсько-викладацькому складу Інституту і його бібліотекарям, які своїми знаннями й кропіткою роботою створили, зберегли й примножили унікальні фонди бібліотеки. Формування колекції та створення науково-довідкового апарата на її фонди, дасть можливість ввести до наукового обігу значну кількість маловідомих видань, що сприятиме більш повному розкриттю сучасних фондів НБУВ.

Аналіз модерних досліджень та публікацій. Наукові дослідження, які стосуються соціально-економічного розвитку України кінця XIX – початку XX ст., становлення системи комерційної освіти, історії заснування та подальшої долі Київського комерційного інституту і ролі його засновника – М. В. Довнар-Запольського відзеркалені авторами: І. В. Костенко; О. М. Доніком, А. І. Чутким, Л. А. Медвідь та Н. В. Лютко, А. Л. Киштимовим.

І. В. Костенко у науковому доробку «Становлення і розвиток системи комерційної освіти в Україні»[1] висвітлила умови в яких наприкінці XIX – початку XX ст. в Україні склалася досить розгалужена і стійка мережа комерційних навчальних закладів, які були створені із приватної чи громадської ініціативи й існували не на урядові, а на приватні кошти, що сприяло успішному розвитку системи комерційної освіти молоді. Ці навчальні заклади доповнювали вже існуючу освітню систему, робили її більш диференційованою і гнучкою.

У науковій статті Доніка О. М. «Реформування комерційної освіти в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст.: поєднання інтересів держави і підприємницького капіталу»[2] розглядаються організаційні і фінансові заходи підприємницького прошарку України наприкінці XIX – початку XX ст. щодо створення мережі комерційних училищ і торговельних шкіл, відповідних вищих навчальних закладів, що було одним з виявів революційного науково-технічного прогресу в економіці українських губерній. Наголошується, що в сфері реформування комерційної освіти урядова політика залежала саме від ініціативи науковців та підприємців, адже це найбільше відповідало їхнім економічним та громадським інтересам.

Дослідник А. І. Чуткий у монографії «Київський комерційний інститут: витоки та історичний поступ (1906-1920 рр.)»[3] висвітлює історичний шлях ККІ з усіма складовими вузівського життя

(порядок навчального процесу та зміст навчальних планів, наукова робота, матеріальна база та основні й допоміжні структурні підрозділи, організація управління, студентський контингент та професорсько-викладацький склад Інституту тощо).

Л. А. Медвідь та Н. В. Лютко у науковій статті «Провідні етапи діяльності В. М. Довнар-Запольського щодо започаткування вищої економічної освіти в Україні»[4] висвітлюють чинники започаткування вищих економічних навчальних закладів України та виокремлюють етапи подвижницької діяльності М. В. Довнар-Запольського на цьому терені.

Роль засновника та визначного організатора першого в історії України приватного вищого навчального закладу у м. Києві, професора Університету Св. Володимира М. В. Довнар-Запольського розглядає А. Л. Киштимов у науковій праці «Київський комерційний інститут у долі М. В. Довнар-Запольського»[5]. Автор детально подає історію виникнення Вищих комерційних курсів, які невдовзі наголоєливими намаганнями засновника і директора ВКК професора М. В. Довнар-Запольського були реорганізовані у Київський комерційний інститут – перший приватний вищий спеціалізований навчальний заклад, в якому на рівних навчались студенти обох статей і вперше в історії України було вирішено гендерну проблему.

Детально описуючи історію організації Київського комерційного інституту, автор припустився хибного, на наш погляд, твердження про те, що Міністерство народної освіти визнало не доцільним відкриття під своєю егідою комерційного навчального закладу – Вищих комерційних курсів, якими опікувався професор М. В. Довнар-Запольський, тому що, ВКК як такі, за фахом не було передбачено законодавчими положеннями про підпорядкування комерційних навчальних закладів відомству народної освіти. Насправді дозвіл на відкриття спеціалізованих вищих навчальних закладів, включаючи також і курси комерційних знань, міг на той час надаватися виключно Міністерством фінансів. Чим і успішно скористався професор М. В. Довнар-Запольський. На жаль, цю прикру помилку повторюють й інші дослідники, і час від часу вона з'являється у наукових працях.

Мета статті: ознайомити науковців, дослідників, широке коло читачів з історією формування фондів бібліотек навчально-допоміжних підрозділів ККІ, які за допомогою провенієнції виокремлено з масиву неопрацьованої літератури і є складовою книжкового фонду ВБІК НБУВ.

Виклад основного матеріалу.

Заснування у Києві в 1906 р. професором Університету Св. Володимира Митрофаном Вікторовичем Довнар-Запольським приватних Вищих комерційних курсів для студентів обох статей, реорганізованих у 1908 р. у Комерційний інститут, безумовно відповідало зростаючим потребам як вітчизняної промисловості і торгівлі, так і місцевим запитам державно-адміністративних установ.